

Institut vazby v právním řádu ČR

Právní úprava: § 67 a násl. trestního řádu č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Důvody vazby

Obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá **důvodná obava**,

a) že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest,

b) že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo

c) že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil,

a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením.

Vzít do vazby lze toliko osobu, proti níž bylo **zahájeno trestní stíhání**. Rozhodnutí o vazbě musí být **odůvodněno též skutkovými okolnostmi**. O vzetí do vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce.

Vzít do vazby nelze obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.

Uvedená omezení se neuzijí, jestliže obviněný

a) uprchl nebo se skrýval,

b) opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení,

c) je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit,

d) již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo

e) pokračoval v trestné činnosti, pro niž je stíhán.

Příkaz k zatčení

Jestliže je dán některý z důvodů vazby (§ 67) a obviněného nelze předvolat, předvést nebo zadržet a zajistit tak jeho přítomnost u výslechu, vydá v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce a v řízení před soudem předseda senátu příkaz, aby byl obviněný zatčen.

Příkaz k zatčení musí vedle údajů zajišťujících, že obviněný nebude zaměněn s jinou osobou, obsahovat stručný popis skutku, pro nějž je obviněný stíhán, označení trestného činu, který se v tomto skutku spatřuje, a přesný popis důvodů, pro které se příkaz k zatčení vydává.

Zatčení provedou na podkladě příkazu policejní orgány, které jsou též povinny, je-li toho k provedení příkazu třeba, vypátrat pobyt obviněného.

Policejní orgán, který obviněného na základě příkazu zatkl, je povinen ho neodkladně, nejpozději však do 24 hodin, dodat nejbližšímu věcně příslušnému soudu. Nemá-li nejbližší věcně příslušný soud úplný a jasný obraz o skutečnostech důležitých pro trestní řízení v dané věci, prostřednictvím informačních a komunikačních technologií, je policejní orgán, který obviněného na základě příkazu zatkl, povinen dodat soudu, jehož soudce příkaz vydal. Nestane-li se tak, musí být obviněný propuštěn na svobodu.

Soudce, jemuž byl obviněný dodán, musí **obviněného neprodleně vyslechnout, rozhodnout o vazbě a rozhodnutí oznámit obviněnému do 24 hodin od doby, kdy mu byl obviněný dodán**. Provádí-li výslech obviněného jiný věcně příslušný soudce, informuje o jeho výsledku soudce věcně příslušného soudu, který příkaz k zatčení vydal. Tento soudce po získání informace o výslechu rozhodne o vazbě a své rozhodnutí oznámí prostřednictvím soudce provádějícího výslech obviněnému. **Není-li obviněnému oznámeno rozhodnutí do 24 hodin od doby, kdy byl dodán soudu nebo soudci provádějícímu jeho výslech, musí být obviněný propuštěn na svobodu**. Obviněný má právo požadovat, aby obhájce byl přítomen při jeho výslechu, pokud je v uvedené lhůtě dosažitelný.

V řízení před soudem rozhodne o vazbě zatčeného soudce.

Obviněného, který byl vzat do vazby, dodají do místa výkonu vazby policejní orgány.

O vzetí do vazby je třeba bez průtahů **vyrozumět některého rodinného příslušníka obviněného, jakož i jeho zaměstnavatele; to neplatí, prohlásí-li obviněný, že s takovým vyrozuměním nesouhlasí, ledaže jde o vyrozumění rodinného příslušníka mladistvého**. O vzetí do vazby příslušníka ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru je třeba vyrozumět též jeho velitele nebo náčelníka. Nestanoví-li jinak vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, vyrozumí soud o vzetí cizince do vazby též konzulární úřad státu, jehož je cizinec občanem.

Příslušnou věznicí je třeba bez průtahů vyrozumět o

- a) vzetí obviněného do vazby,
- b) změně důvodů vazby,
- c) rozhodnutí o dalším trvání vazby,
- d) rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby,
- e) zákonném označení trestných činů, pro které je obviněný stíhán, nebo o jeho změně,
- f) jménu, příjmení a adrese obhájce, který obviněného zastupuje,
- g) osobních údajích spoluobviněného, pokud se nachází ve vazbě,
- h) postoupení věci jinému orgánu činnému v trestním řízení,
- i) podání obžaloby nebo o pravomocném rozhodnutí o vrácení věci státnímu zástupci k došetření,

Poškozený nebo svědek, který podal žádost podle § 44a, se vhodným způsobem vyrozumí o propuštění obviněného z vazby nebo o jeho uprchnutí z vazby v den, kdy k této skutečnosti došlo.

Vyrozumění provede orgán činný v trestním řízení, který vede řízení v době, kdy došlo ke skutečnosti, kterou je třeba věznicí oznámit; vrácení věci státnímu zástupci k došetření oznamuje soud, který takové rozhodnutí v prvním stupni učinil.

Orgány činné v trestním řízení jsou povinny vyřizovat vazební věci přednostně s největším urychlením.

Vazba může trvat v přípravném řízení a v řízení před soudem jen nezbytně nutnou dobu. Vazba z důvodu uvedeného v § 67 písm. b) může trvat **nejdéle tři měsíce**; pokud bylo zjištěno, že obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, rozhodne v přípravném řízení o ponechání obviněného ve vazbě na návrh státního zástupce soudce a po podání obžaloby soud. Nebyl-li obviněný, který není ve vazbě současně i z jiného důvodu, propuštěn na svobodu před uplynutím této lhůty, musí být z vazby z důvodu uvedeného v § 67 písm. b) propuštěn nejpozději den následující po uplynutí uvedené lhůty.

Jestliže doba trvání vazby v přípravném řízení **dosáhne tří měsíců, je státní zástupce povinen do pěti pracovních dnů po uplynutí této doby rozhodnout, zda se obviněný ponechává i nadále ve vazbě, nebo zda se z vazby propouští na svobodu.**

Rozhodne-li státní zástupce, že obviněný se ponechává ve vazbě, je povinen nejpozději **do tří měsíců od právní moci tohoto rozhodnutí znovu rozhodnout o tom, zda se obviněný**

ponechává i nadále ve vazbě, nebo zda se obviněný propouští z vazby na svobodu. Ponechat obviněného ve vazbě lze, jen pokud nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním obviněného na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztěženo dosažení účelu trestního stíhání.

Soud je povinen nejpozději do **30 dnů ode dne, kdy u něj byla podána obžaloba nebo kdy mu byl doručen spis na základě rozhodnutí o postoupení nebo příkázání věci obviněného, který je ve vazbě, rozhodnout, zda se obviněný ve vazbě ponechává, nebo zda se obviněný propouští z vazby na svobodu.**

Ponechá-li soud obviněného ve vazbě, nebo rozhodne-li soud o vzetí obviněného do vazby až po podání obžaloby, je povinen postupovat obdobně.

Jestliže doba trvání vazby skončí v průběhu řízení o opravném prostředku před nadřízeným soudem, je k rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě nebo o jeho propuštění na svobodu příslušný tento nadřízený soud.

Celková doba vazby v trestním řízení **nesmí přesáhnout**

- a) jeden rok, je-li vedeno trestní stíhání pro trestný čin, o kterém je příslušný konat řízení samosoudce,
- b) dva roky, je-li vedeno trestní stíhání pro trestný čin, o kterém je příslušný v prvním stupni konat řízení senát okresního nebo krajského soudu, nejde-li o trestný čin uvedený v písmenech c) a d),
- c) tři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin, nejde-li o trestný čin uvedený v písmenu d),
- d) čtyři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zločin, za který lze podle trestního zákona uložit výjimečný trest.

Obviněný musí být **ihned propuštěn na svobodu**, jestliže

- a) pomine důvod vazby, nebo
- b) je zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a k okolnostem případu trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody.

Obviněný má právo kdykoliv žádat o propuštění na svobodu. O takové žádosti musí soud neodkladně, nejpozději do pěti pracovních dnů, rozhodnout. Byla-li žádost zamítnuta, může ji obviněný, neuvede-li v ní jiné důvody, opakovat až po uplynutí čtrnácti dnů od právní moci rozhodnutí.

Nahrazení vazby zárukou, dohledem nebo slibem

Je-li dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. a) nebo c), může orgán rozhodující o vazbě ponechat obviněného na svobodě nebo ho propustit na svobodu, jestliže

a) zájmové sdružení občanů uvedené v § 3 odst. 1, anebo důvěryhodná osoba schopná příznivě ovlivňovat chování obviněného, nabídnou převzetí záruky za další chování obviněného a za to, že se obviněný na vyzvání dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu a že vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu, a orgán rozhodující o vazbě považuje záruku vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostatečnou a přijme ji,

b) obviněný dá písemný slib, že povede řádný život, zejména že se nedopustí trestné činnosti, na vyzvání se dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu a že splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží, a orgán rozhodující o vazbě považuje slib vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostatečný a přijme jej, nebo

c) s ohledem na osobu obviněného a povahu projednávaného případu lze účelu vazby dosáhnout dohledem probačního úředníka nad obviněným.

Peněžitá záruka

Je-li dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. a) nebo c), může orgán rozhodující o vazbě ponechat obviněného na svobodě nebo ho propustit na svobodu též tehdy, jestliže přijme složenou peněžitou záruku, jejíž výši určil. Je-li však obviněný stíhán pro trestný čin vraždy (§ 140 trestního zákoníku), těžkého ublížení na zdraví (§ 145 trestního zákoníku), mučení a jiného nelidského a krutého zacházení podle § 149 odst. 3, 4 trestního zákoníku, obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku), loupeže podle § 173 odst. 4 trestního zákoníku, braní rukojmí podle § 174 odst. 3, 4 trestního zákoníku, znásilnění podle § 185 odst. 3, 4 trestního zákoníku, pohlavního zneužití podle § 187 odst. 3, 4 trestního zákoníku, obecného ohrožení podle § 272 odst. 2, 3 trestního zákoníku, vývoje, výroby a držení zakázaných bojových prostředků (§ 280 trestního zákoníku), nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 3, 4 trestního zákoníku, získání kontroly nad vzdušným dopravním prostředkem, civilním plavidlem a pevnou plošinou (§ 290 trestního zákoníku), zavlčení vzdušného dopravního prostředku do ciziny podle § 292 odst. 2, 3 trestního zákoníku, vlastizrady (§ 309 trestního zákoníku), rozvracení republiky (§ 310 trestního zákoníku), teroristického útoku (§ 311 trestního zákoníku), teroru (§ 312 trestního zákoníku), sabotáže (§ 314 trestního zákoníku), vyzvědačství (§ 316 trestního zákoníku), spolupráce s nepřítelem (§ 319 trestního zákoníku), válečné zrady (§ 320 trestního zákoníku), genocidia (§ 400 trestního zákoníku), útoku proti lidskosti (§ 401 trestního zákoníku), apartheidu a diskriminace skupiny lidí (§ 402 trestního zákoníku), přípravy útočné války (§ 406 trestního zákoníku), styků ohrožujících mír (§ 409 trestního zákoníku), použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje (§ 411 trestního zákoníku), válečné krutosti (§ 412 trestního zákoníku), perzekuce obyvatelstva (§ 413 trestního zákoníku), plenění v prostoru válečných operací (§ 414 trestního zákoníku), zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků (§ 415 trestního zákoníku), nebo zneužití vlajky a příměří (§ 416 trestního zákoníku), a je-li dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. c), nelze peněžitou záruku přijmout. Se souhlasem obviněného může peněžitou záruku složit i jiná osoba, musí však být před jejím přijetím seznámena s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž je shledáván důvod vazby.

Na návrh obviněného nebo osoby, která nabízí složení peněžitě záruky, příslušný orgán činný v trestním řízení rozhodne, že

a) přijetí peněžitě záruky je přípustné, a zároveň s přihlédnutím k osobě a k majetkovým poměrům obviněného nebo toho, kdo za něho složení peněžitě záruky nabízí, k povaze a závažnosti trestného činu, pro který je obviněný stíhán, a závažnosti důvodů vazby určí výši peněžitě záruky v odpovídající hodnotě od 10 000 Kč výše a způsob jejího složení, nebo

b) vzhledem k okolnostem případu nebo závažnosti skutečností odůvodňujících vazbu nabídku peněžitě záruky nepřijímá.

Soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce rozhodne, že peněžitá záruka připadá státu, jestliže obviněný

a) uprchne, skrývá se nebo neoznámí změnu svého pobytu, a znemožní tak doručení předvolání nebo jiné písemnosti soudu, státního zástupce nebo policejního orgánu,

b) zaviněně se nedostaví na předvolání k úkonu trestního řízení, jehož provedení je bez jeho přítomnosti vyloučeno,

c) opakuje trestnou činnost nebo se pokusí dokonat trestný čin, který dříve nedokonal nebo který připravoval nebo kterým hrozil, nebo

d) se vyhýbá výkonu uloženého trestu odnětí svobody nebo peněžitěho trestu nebo výkonu náhradního trestu odnětí svobody za peněžitý trest.

Peněžitou záruku zruší nebo změní její výši na návrh obviněného nebo osoby, která ji složila, anebo i bez návrhu soud nebo státní zástupce, který v té době vede řízení, jestliže **pominuly důvody, které k jejímu přijetí vedly, nebo se změnily okolnosti rozhodné pro určení její výše**. Rozhodne-li o zrušení peněžitě záruky nebo o jejím případnutí státu, přezkoumá zároveň, zda nejsou dány důvody pro rozhodnutí o vzetí do vazby, a případně provede potřebné úkony.

Nerozhodne-li soud jinak, trvá peněžitá záruka u obviněného, který byl pravomocně odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nebo peněžitěmu trestu, do dne, kdy obviněný nastoupí výkon trestu odnětí svobody, zaplatí peněžitý trest a náklady trestního řízení. Nezaplatí-li obviněný peněžitý trest nebo náklady trestního řízení ve stanovené lhůtě, na jejich zaplacení se použijí prostředky z peněžitě záruky.

Na důvody, pro které peněžitá záruka může připadnout státu nebo být použita na zaplacení peněžitěho trestu nebo nákladů trestního řízení, musí být obviněný a osoba, která peněžitou záruku složila, předem upozorněni.

Orgány rozhodující o vazbě

O vzetí obviněného do vazby může rozhodnout pouze soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce.

O dalším trvání vazby obviněného rozhoduje soud a v přípravném řízení státní zástupce.

O propuštění obviněného z vazby může i bez žádosti rozhodnout v přípravném řízení státní zástupce. Ten rovněž může rozhodnout o propuštění obviněného z vazby za současného nahrazení vazby zárukou, slibem, dohledem probačního úředníka nebo peněžitou zárukou.

Nevyhoví-li státní zástupce žádosti o propuštění z vazby, je povinen ji do pěti pracovních dnů od doručení předložit k rozhodnutí soudu. Po podání obžaloby činí uvedená rozhodnutí soud.